

Zorg in Onderwijstijd (ZiO) | Stand van zaken juni 2021

Achtergrond en doel

In opdracht van de ministeries van OCW en VWS doen DSP-groep en Oberon samen met de Onderwijsconsulenten onderzoek naar de mogelijkheden en opzet van collectieve financiering van zorg in het speciaal onderwijs.

Uiteindelijk doel is de problemen die (v)so-scholen en ouders nu ondervinden bij de organisatie en financiering van zorg in onderwijstijd, te verlichten. Het programma beslaat drie jaar (2020-2022) en bestaat uit drie onderdelen:

1. De onderwijsconsulenten zetten zogeheten zorgarrangeurs in om op 50 (v)so-scholen (cluster 3 en 4) hands-on ondersteuning te bieden bij het regelen van de financiering van zorg in onderwijstijd en bij het inzetten van zorggelden waar hun leerlingen vanuit de zorgwetten aanspraak op kunnen maken.
2. Landelijk representatief onderzoek naar de huidige inzet en bekostiging van zorg en ondersteuning met de 50 arrangeerscholen als steekproef.
3. Begeleiding en monitoring van 2 pilotregio's - Twente en Hart van Brabant - die collectieve financiering van zorg in onderwijstijd in de praktijk uitproberen.

Hierna geven we kort weer waar het traject nu, medio 2021, staat. Wat is er afgelopen jaar gerealiseerd en bereikt en wat staat voor het komende jaar op de rol?

1. Zorgarrangeurs aan de slag op 50 (v)so-scholen

Na een zorgvuldige selectie van 50 (v)so-scholen uit een totaal van 125 aangemelde scholen (zie 2.) zijn de zogeheten zorgarrangeurs vanaf oktober 2020 op de eerste scholen aan de slag gegaan met vraagstukken en struikelblokken die scholen en ouders ervaren rondom zorg in onderwijstijd. De vragen liggen veelal op het gebied van financiën, verantwoordelijkheden en 'wat mag wel en niet' volgens de wet en de betrokken inspecties.

De zorgarrangeertrajecten starten met een zorgvuldige analyse in de vorm van een startscreening en een verkenning van de vraagstelling, de organisatie en de plaatselijke situatie. Op basis daarvan worden de prioriteiten samen met de school bepaald en wordt het plan van aanpak opgesteld. Kern van de plannen is dat het regelarder kan en moet, dat er vanuit samenwerking en vertrouwen gewerkt wordt, dat men verantwoordelijkheid neemt en poreuze randen in het beleid accepteert, dat de leerling en ouders betrokken en gehoord worden, dat er als gevolg van het anders organiseren geen sprake mag zijn van achteruitgang in de kwaliteit van de zorg in onderwijstijd voor het kind en dat de zorg op schoolniveau zo collectief mogelijk georganiseerd wordt.

We merken dat men elkaar in het grijze gebied tussen zorg en onderwijs wel wil vinden, maar dat aannames het (lokale) beleid vaak zodanig beïnvloeden dat echt samenwerken niet mogelijk lijkt. Als gevolg hiervan organiseren en bekostigen scholen heel vaak zelf de zorg in onderwijstijd. Om dan nu bij gemeenten en zorgkantoren de noodzaak van samenwerken en het leveren van een substantiële bijdrage aan de zorg in onderwijstijd weer in het vizier te krijgen, is voor scholen erg lastig, zo blijkt ook de grote behoefte aan de inzet van een zorgarrangeur.

De arrangeerttrajecten bevinden zich in verschillende stadia. Een schooljaar met vergaande corona-maatregelen en lange schoolsluitingen is een vertragende factor gebleken. Medio 2021 is ruim de helft van de scholen onderweg. Bij de meeste van deze scholen zitten we in het (voor)stadium van subsidieaanvragen voor collectieve- of populatiebesteding en de organisatie van begeleiding in onderwijstijd en/of jeugdhulp in de school. De opstart, borging en continuïteit daarvan zal een volgende stap zijn. De overige scholen starten de komende maanden.

2. Representatief onderzoek op 50 'arrangeerscholen'

Voorjaar 2020 zijn de 50 arrangeerscholen (zie 1) zorgvuldig geselecteerd door toe te zien op een goede afspiegeling voor zowel schoolkenmerken (o.a. leerlingaantal, so/vso, regio) als leerlingkenmerken (o.a. ondersteuningsbehoefte/problematiek). Om te toetsen of (de leerlingen op) de geselecteerde scholen inderdaad een goede afspiegeling (steekproef) vormen van alle (v)so-leerlingen en -scholen in Nederland is voorjaar 2021 een vragenlijst uitgezet onder alle niet-deelnemende scholen. Vergelijking van de gegevens van beide groepen scholen en leerlingen maakt duidelijk dat de beoogde representativiteit is gewaarborgd. Dat betekent dat de 50 arrangeerscholen vooralsnog een goede afspiegeling lijken te vormen van alle (v)so-scholen en -leerlingen in Nederland en dat we de gegevens die we hier ophalen, kunnen benutten voor een doorrekening (extrapolatie) naar landelijke schaal.

Schooljaar 2020-2021 is een startscreening uitgevoerd bij de eerste 32 arrangeerscholen. Komende maanden starten de overige 18 geselecteerde scholen. Met de startscreening brengen we op leerlingniveau in kaart welke zorg en ondersteuning op de (v)so-scholen wordt geboden (type taken en handelingen), door wie (type professionals), hoeveel (omvang in uren/fte) en hoe die zorg en ondersteuning wordt betaald (financieringskader). Tevens vragen we onderwijspersoneel (zoals docenten en onderwijsassistenten) om gedurende twee weken in een online logboek bij te houden aan welke taken en activiteiten zij hun tijd besteden. Op die manier krijgen we inzicht in het aandeel zorg en ondersteuning in hun takenpakket. Omdat dit takenpakket er vanwege aangepaste corona-roosters er afgelopen schooljaar vaak anders uitzag, is de inzet van deze logboekmethode op de meeste scholen uitgesteld.

Het vraagt veel inzet en afstemming van school, onderzoekers en zorgarrangeur om alle informatie te achterhalen en te ontsluiten, maar het levert ook veel inzicht en overzicht op. Het helpt school en zorgarrangeur om gericht met het vervolgtraject aan de slag te gaan: zie 1. De veranderingen die daardoor teweeg worden gebracht in het zorg- en ondersteuningsaanbod brengen we in beeld door ongeveer een jaar na de start tevens een eindscreening uit te voeren op de 50 geselecteerde en ondersteunde scholen.

Medio 2022 sluit het onderzoek op de arrangeerscholen en zijn alle start- en eindmetingen uitgevoerd. Pas daarna kan een afgewogen totaalbeeld worden geschetst. Uiteindelijk moet het onderzoek onderbouwen welk collectief financieel budget nodig is om zorg in onderwijstijd integraal te bekostigen en welk aandeel de verschillende

financieringskaders (onderwijs, jeugdwet, Wlz, Zvw, Wmo) hierin moeten leveren. Daarbij is het aan de ministeries om, op basis van de feitelijke informatie uit het onderzoek, politiek-bestuurlijke keuzes te maken t.a.v. het toekomstige collectieve scenario. De eindrapportage staat voor najaar 2022 gepland. Najaar 2021 verschijnt een tussenrapportage met eerste resultaten. Deze tussenresultaten hebben nadrukkelijk een voorlopig karakter, omdat op dat moment nog niet van alle scholen gegevens beschikbaar zijn en van landelijke representativiteit dan dus nog geen sprake is.

3. Begeleiden en volgen van twee regionale pilots (en 2^e en 3e ring)

Met pilots in Twente en Hart van Brabant willen we kijken hoe ver regio's binnen de huidige regelgeving kunnen komen om zorg in onderwijstijd collectief te financieren en wat de succesfactoren hierbij zijn. Het streven is om zorgbudgetten zoveel mogelijk te bundelen en zorg in te kopen bij één of twee aanbieders. De ervaringen in de pilots moeten helpen om een structurele vorm van collectieve financiering verder uit te werken.

Pilotregio Hart van Brabant

In pilotregio Hart van Brabant worden onder projectleiderschap van de gemeente Tilburg stappen gezet om zorg in onderwijstijd op de scholen Onderwijscentrum Leijpark en De Bodde via collectieve inkoop te regelen. Het doel: onderwijs, begeleiding en zorg op een natuurlijke manier aan elkaar koppelen, waardoor het kind maximale perspectieven heeft voor groei en ontwikkeling. Inmiddels leveren vaste aanbieders de zorg in goede afstemming en samenwerking met de scholen vanuit één integraal kindplan. Binnen Onderwijscentrum Leijpark is in de eerste fase succesvol ervaring opgedaan met het beschikkingsvrij inzetten van ZiO voor de groepen 1 t/m 4 binnen de SO afdeling. Omdat de tevredenheid onder ouders en onderwijs- en zorgprofessionals groot is, verbreedt pilotregio Hart van Brabant de opdracht naar alle groepen binnen de Speciaal Onderwijs afdeling van Leijpark. Daarnaast start de tweede school, De Bodde, het komende schooljaar met beschikkingsvrije zorg voor twee groepen kinderen vanuit de Jeugdwet en de Wlz. Het gaat hier om kinderen die relatief veel zorg nodig hebben. Zo werkt de pilot stapsgewijs toe naar collectief geregelde zorg in onderwijstijd vanuit de gemeente (Jeugdwet) en Zorgkantoor VGZ (Wlz) voor elke leerling op OC Leijpark en de Bodde vanaf schooljaar 2022-2023.

Pilotregio Twente

In Twente werkt een kernteam van onderwijs (de schoolbesturen Attendiz en Sotog), gemeenten (Almelo, Enschede en Hengelo), zorgkantoor/zorgverzekeraar (Menzis), zorgaanbieders (Aveleijn en De Twentse Zorgcentra) en de regionale projectleider zorgintensief met 7 pilotscholen aan het stroomlijnen van de inzet vanuit de Jeugdwet, Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet, zodat die effectiever kan bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen. Via de pilotscholen wordt de verbinding met ouders gelegd en ook met alle 14 gemeenten en samenwerkingsverbanden in de regio. Vanaf schooljaar 2021/2022 wordt de collectieve inzet van middelen voor Jeugdhulp en Wlz (en in een enkel geval ook Zvw) op een aantal pilotscholen in praktijk gebracht.

Dat moet de scholen en hun zorgpartners ruimte bieden om zorg en onderwijs eenvoudiger en beter te organiseren, meer passende (en ook lichtere) vormen van ondersteuning te bieden, meer personele stabiliteit in de scholen te brengen en de administratieve rompslomp voor ouders, scholen, zorgaanbieders en gemeenten te verminderen.

Elders in het land

Met de overige regio's die zich hebben aangemeld is een kennisnetwerk gevormd (de zogenoemde '2^e Ring'). Het gaat om de regio's Friesland, Groningen, Nijmegen, Den Bosch, Rotterdam en Zeeland. Ook elders in het land zien we relevante ontwikkelingen. We volgen de voortgang in regio's/centrumgemeenten Almere, Amsterdam, FoodValley, Haarlem, Utrecht, Zuid-Limburg en Zutphen (de '3^e ring'). Uit een eerste inventarisatie blijkt dat de regio's hun scholen met collectieve inzet van budgetten in de eerste plaats meer stabiliteit en flexibiliteit willen bieden. De nadruk ligt op gemeentelijke jeugdhulp. Zorgkantoren en zorgverzekeraars zijn nog zeer beperkt aangesloten. Veel regio's willen uiteindelijk toe naar een integrale intake, waarin alle disciplines samen met ouders in één keer met bepalen welke zorg en onderwijs een kind nodig heeft en hoe dat kan worden bekostigd. Er worden op kleine schaal maatschappelijke kosten-batenanalyses uitgevoerd en de resultaten daarvan stemmen hoopvol. Maar de samenwerking staat ook onder druk, mede als gevolg van financiële tekorten. Er wordt gewerkt met tijdelijke, incidentele budgetten en er is nog weinig zicht op structurele afspraken. Ook de verbinding tussen centrum- en regiogemeenten vraagt aandacht.

Proeftuinen onderwijszorgarrangementen (OZA)

In opdracht van het ministerie van OCW en VWS is in mei 2021 gestart met de begeleiding van 15 onderwijszorgarrangementen als proeftuin, waarin de ruimte in de huidige wet- en regelgeving optimaal zal worden benut. Doel van beide ministeries is om de huidige maatwerkmogelijkheden onder de aandacht te brengen én verbetering van het ontwikkelingsaanbod aan kinderen en jongeren op het gebied van onderwijs en zorg te verbeteren. Daarnaast wordt de input die wordt opgehaald uit de proeftuinen benut voor de inrichting van een experiment waarin meer ruimte in wet- en regelgeving zal worden gecreëerd. De proeftuinen lopen tot juni 2022 en worden begeleid door BMC.

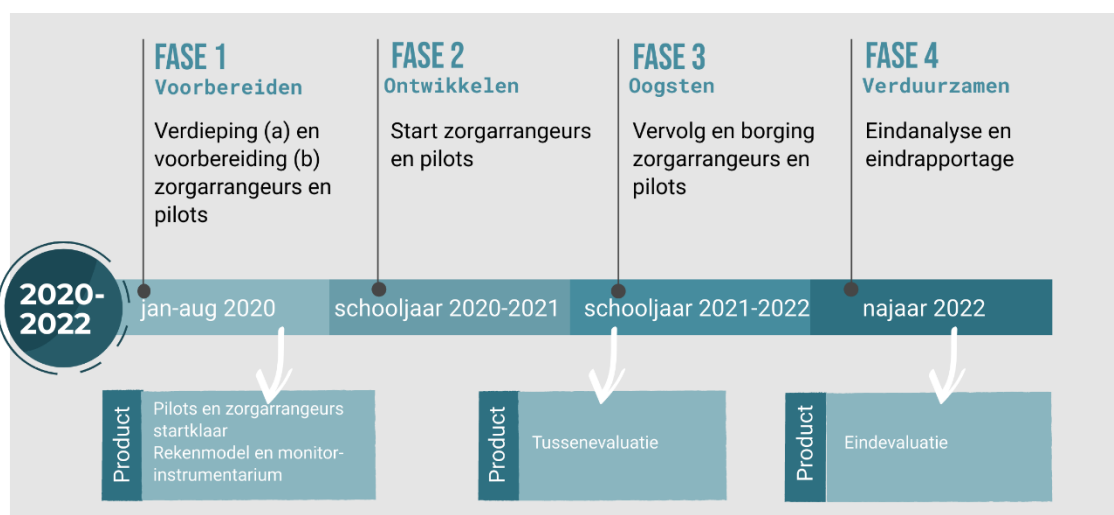
Vershil tussen proeftuinen oza en traject zorg in onderwijstijd

Om duidelijk aan te geven wat het verschil is tussen beide trajecten, schetsen we hierbij een wat zwart-wit benadering van beiden. Bij zorg in onderwijstijd is het doel om de zorg eenvoudiger te organiseren voor kinderen die op school zitten ((v)so scholen cluster 3 en 4). We maken de zorg dus beschikbaar binnen het onderwijs. Bij de proeftuinen oza gaat het veelal om kinderen die nu beperkt/geen onderwijs krijgen en veelal in de zorg zitten. Dit betreft een beperkte groep kinderen met complexe ondersteuningsbehoefte waarvoor het nu niet goed lukt om ze via het onderwijs te bedienen. Voor deze groep maken we het onderwijs dus beschikbaar binnen de zorg.

We realiseren ons dat dit een wat versimpelde weergave is van de werkelijkheid, en dat er in de praktijk ook tussenvarianten bestaan. Het gaat immers bij beide trajecten om het creëren van maatwerk mogelijkheden. We zien dat ook doordat een aantal scholen die ondersteund worden door een zorgarrangeur nu ook onderdeel uitmaken van een proeftuin. Om de afstemming tussen deze beide trajecten goed te laten verlopen, is er regelmatig contact tussen de zorgarrangeurs en de begeleiders van de proeftuinen. Op die manier hopen we dat alle initiatieven en betrokken scholen optimaal van de geboden begeleiding en ondersteuning gebruik kunnen maken.

Voor meer informatie over de proeftuinen oza zie ook: <https://voordejeugd.nl/projecten/proeftuinen/>

De planning

Organisatie en communicatie

Het project ZiO wordt uitgevoerd door DSP, Oberon en de Onderwijsconsulenten, in opdracht van de projectgroep ZiO van de ministeries van OCW en VWS. De communicatie en informatievoorziening rond het project wordt vormgegeven middels landelijke bijeenkomsten met ouderorganisaties, een landelijke klankbörgroep met vertegenwoordigers vanuit onderwijs en gemeenten en in bijeenkomsten van het OplossingenLab.

Voor meer informatie kunt u terecht bij: